

FOIȘOARA

TELEGRAFULUI ROMAN.

Nr. 14.

Sibiu 1 Iulie 1876.

Anul I

Apare la doue septemăni. Corespondințele să se adreseze la redacțiunea Telegr. român cu adausul „pentru Foișoară“.

O PRIVIRE

asupra activității

Asociațiunei Transilvane pentru literatura română și cultura poporului roman de la înființarea ei până la a XIV adunare generală.

(Urmare).

II.

1. Numerul membrilor.

O societate, a cărei putere se razimă pe numărul membrilor, dacă i-și cunoaște chiemarea înaintează sporind numărul membrilor. Aplicând acest adevăr la Asociațiunea noastră cu durere suntem nevoiți a constata, că ea regresează și nici pe departe nu și-a implinit misiunea înaltă, deoarece numărul membrilor de la adunarea generală II până la a XIV, înloc de a rămâne măcar același, el a scăzut cu 608, scrie șase sute și opt! Acest scădemânt este cu atât mai însemnat, cu cât făimoasa „regularea mijloacelor spre ajungerea scopului“ și cu ea înființarea despartemintelor cercuale țintese mai ales la înmulțirea membrilor. Nu vom scăpa din vedere sărăcia progresivă a poporului, nici nepăsarea, ce domină mai la toate întreprinderile noastre publice, ci le vom considera ca factori însemnați al acestui trist rezultat. Inse în decursul acestui tractat ne vom convinge, că însași societatea sau mai bine spiritul, de care ea a fost condusă până acum a contribuit în mare parte la scădemântul numărului membrilor.

Ori cum va fi: numărul de 120 membri ordinari la XIV adunare generală comparat cu numărul de 728 membri la adunarea generală II este și rămâne un semn al decădenței societăți.

2. Fondul.

Cine cunoaște împrejurările, în care trăiesce poporul român în Transilvania, nu poate decât a se mira vedând suma mare de bani, ce a încurs prin contribuiri la fondul Asociațiunei. A da din sărăcia sa în decurs de numai 15 ani peste fl. 100,000 (computând erogatele cu intratele) întrece chiar și așteptările unui optimist. Poporul român a dovedit prin aceasta pe deplin tendința sa de a progresa, a dovedit, că totdeauna este gat'a a jertfi ce are pentru progresul în literatură și în cultură.

Pre lângă toate aceste fondul Asociațiunei n'a ajuns încă la oarecare însemnătate și în anii din urmă s'au ivit semne despre micșorarea sumelor, despre cari adunarea generală poate dispune conform §. 26 din statute. Acest §. prescrie: „Asociațiunea va ave un fond de rezervă neatingiver, care se formează din Capitalele conaștite de membri fundatori și ordinari și din a 5-a parte din tacsele anuale (jährliche Beiträge) *) și din interesele fondului de rezervă. Celalalte 4 părți din tacsele și din interesele fondului precum și darurile sperânde, rămân în dispusețiunea Asociațiunei amăsurat statutelor“.

Adunarea generală III a votat pe basa acestui § după un capital de numai fl. 11,000 un buget anual de fl. 2507. —, precând adunării generale XIV nu i-a fost permis a vota ca buget anual după un capital mai mult ca încincit (fl. 60,000) nici măcar suma îndoită a bugetului din adunarea generală II. Tabela B. ne dovedesce în mod eclatant, cum capitalul de la adunarea generală II până la XIV s'a multiplicat cu factorul 5.5, ear suma bugetului votat numai cu 1.4. Causa acestui rezultat trebuie căutată în repejunea, cu care a scăzut numărul membrilor și cu ei contribuiri

*) Este de mirat cum s'a vârit acest termen esplicător inse superfluu tocmai în statutele unei societăți literare române!

riile în bani. Dacă societatea nu va ști pune stavilă acestui reu progresiv, creșterea fondului în curând are să devină inoelnică.

Privind modul distribuirii sumelor disponibile, vedem că numai 54% din sumele cheltuite s'au întrebunțat în mod adevărat folositor, iar 46% sunt mai mult sau mai puțin spese administrative. Acest fapt ne surprinde cu atât mai mult, cu cât vedem că alăturarea cu scăderea sumelor disponibile merge urcarea a speșelor administrative. 9 ani s'a administrat Asociațiunea cu o sumă anuală de fl. 350 — fl. 400 în al 10 an suma pentru administrație s'a urcat și a ajuns în anul al 13 la fl. 1,724,35 cr. (computând și remunerațiunea secretarului I)!

Este clar pentru ori care privitor nepreocupat, că proporția între spesele administrative și între bani distribuiți este tare nefavorabilă. Dacă o societate pentru a distribui suma de fl. 26,926. 24 cr. are lipsă pentru susținerea organismului seu propriu suma de fl. 23,158. 30 cr. rămâne în dubiu oare susținerea organismului oficialilor sau distribuirea capitalelor pentru lucruri folositoare este scopul societății? Luând în considerare numai spesele unui an vedem, că proporția între spesele folositoare și nefolositoare devine adeseori și mai nefavorabilă, ca la privirea totală a cheltuielilor. D. e. (vezi tabela B).

la adunarea XI.

Spesele cancelariei	fl. 1076.	52.	cr.
Spesele extraordinare	" 451.	09.	"
Deficit la foie	" 356.	—	"
		2063.	61 "
Stipendii	fl. 1430.	—	cr.
Ajutoare	" 200.	—	"
Premii	" 50.	—	"
		1680.	— "

Bilanș.

Spese administrative	fl. 2063.	61.	cr.
" folositoare	" 1680.	—	"

Spesele administrative mai mari cu fl. 383. 61 cr.

la adunarea X.

Spesele cancelariei	fl. 700.	—	cr.
Spesele extraordinare	" 348.	21	"
Deficit la foie	" 564.	—	"
		1612.	21 "
Stipendii	fl. 1392.	—	cr.
Ajutoare	" 100.	—	"
Premii	" 50.	—	"
		1542.	— "

Bilanș.

Spese administrative	fl. 1612.	21.	cr.
Spese folositoare	" 1542.	—	"

Spesele administrative mai mari cu fl. 70. 21. cr.

la adunarea XIV.

Spesele cancelariei	fl. 1084.	16.	cr.
Spesele extraordinare	" 271.	41.	"
Deficit la foie:	" 533.	75.	"
		1889.	34. "

Stipendii	fl. 1190.	—	cr.
Ajutoare	" 582.	—	"
Premii	" —	—	"
		1772.	— "

Bilanș.

Spese administrative	fl. 1889.	34.	cr.
Spese folositoare	" 1772.	—	"

Spesele administrative mai mari cu 117. 34. "

Încât privește spesele folositoare vedem, că mai întreaga sumă este consumată de stipendiști. Nu se poate nega, poporul român are mare lipsă de bărbați inteligenți și Asociațiunea ajutând studenți la gimnaziu, academiile și universități a țintit negreșit la sporirea inteligenței. Precum însă ne arată tabela C. rezultatul acestei proceduri a spori inteligența este adeseori problematic și el la nici o întemplantare nu stă în proporție cu suma distribuită. Cât timp și câte sume ar trebui, până când Asociațiunea și cu ea națiunea va dobândi pe această cale un rezultat însemnat, dacă pentru a vede 26 bărbați aplicați în viață a trebuit 15 ani și fl. 23,000?!

3. Reclamarea manuscrisurilor lui S. Claiu și G. Sincal.

I. și II. adunare generală și a conservat în opoziție cu adunările generale următoare un caracter mai mult sau mai puțin literar. Întră alte ceșțiuni literare, cu care aceste două adunări s'au ocupat, a fost și propunerea d. G. Bariș pentru reclamarea manuscrisurilor cronicarilor români Claiu și Sincal. Adunarea a primit propunerea, comitetul însă n'a socotit cauza de urgentă, în urmă poate și a și uitat cu totul de ea, căci în 7 ani nu se mai face pomenire de acest conclud. Adunarea generală dela Gherla (VIII) și a adus earași aminte de el și a demândat de nou comitetului esecutarea lui. O corespondență viuă întră comitet și ordinarialele din Oradea mare și Blaj, unde se află numitele manuscrisuri, a fost urmarea acestei nouă demândări. Corespondența se susține neîntrerupt de la a. 1869 până la a. 1873 și se sfârșește „tără rezultatu

dorit" ¹⁾ va să zică ceștiunea reclămerei numitelor manuscripte după 15 ani este tot așa de nedeslegată cum a fost la început și literatura română nimic n'a dobândit.

4. Inițierea secțiunilor științifice.

O activitate literară de la o adunare generală nu se poate aștepta, deoarece elementele varii cari o compun și timpul scurt al întrunirii nu-i permite a se ocupa cu studiarea ceștiunilor literare și științifice. Deci pentru a corespunde scopului principal, a înainta literatura română, inițierea secțiunilor științifice propuse la adunarea generală II, a fost pentru Asociațiune o neapărată trebuință. Cu toate aceste comitetul n'a pus nici o silință a le iniția. Deși în decursul anilor s'au insinuat ca membri pentru secțiunile științifice dd. Timoteiu Țipariu, Dr. P. Vasiciu, I. Popasu, Sava P. Barcian, Niculae Popea, I. V. Rusu, Dr. I. Nemeș ²⁾, Dr. G. Șilași, Dr. A. Isac ³⁾; deși adunarea generală de la Hațeg (IV) a ales chiar președinții secțiunilor în persoanele lui T. Țipariu, I. Muntean și Andreiu Șaguna, totuși comitetul Asociațiunii vine a ne spune la a. 1873, că secțiunile științifice nu se pot iniția, „lipsind membri” ⁴⁾!

Este semnificativ, când însuși comitetul, care stă în fruntea societății literare, constată, că la societate lipsesc membri pentru a întreprinde o activitate literară!

Veșed înșe din cele espuse mai sus, că într'adevăr membrii n'a lipsit, ci din contră s'au insinuat într'un număr pentru început suficient, neconstituirea secțiunilor științifice vine a se scrie pe contul comodității și indolenței comitetului, care nu numai acum, ci și la alte ocațiuni a preferit forma goală înaintea fondului.

Lipsa secțiunilor științifice și spiritul de care a fost condus comitetul Asociațiunii a cauzat o totală neactivitate pe terenul literar și adunările generale a dobândit caracterul unei comisiuni administrative, care primesce raporturile oficialilor sei, alege și restituie oficiali, votează bugetul etc. etc. Cine va ceti anelele Asociațiunii Transilvane, care poartă numirea „pentru literatura română”, va intimpina o administrație pronunțat birocratică, înșe nici cea mai mică urmă a unei lucrări serioase literare.

¹⁾ Veși ședința comitetului 1872, Decembre 1872 § 157³4 Martie 4 Marti 1873 §. 23.

²⁾ Veși „III adunarea generală” Sibiu 1863.

³⁾ Veși „Raportul secretarului pe a. 1872|3 și 1873|4”. Transilvania VII. 17. 18.

⁴⁾ ibidem.

5. Cestiunea ortografiei.

În timpurile noastre când domnesce o mare confuzie în modul scrierei, când aproape fie care scriitor se servese de ortografia sa proprie, nu este o ceștiune mai arșendă pe terenul literar, decât unitatea în ortografie. În prima linie a fost și este chieșmată a contribui la rezolvirea acestei ceștiuni unica societate literară, ce o avem noi în țara — Asociațiunea. Am amintit mai sus, că I și II adunare generală și a știut păstra în opoșiție cu adunările următoare un caracter mai mult sau mai puțin literar. Aflăm în actele adunării generale II o desbatere despre ceștiunea ortografiei, la care a luat parte cei mai distinși filologi, ai noștri. Înșe nefind materialul desbaterei pregătit, modul rezolvirii ceștiunii n'a putut fi științific. Căci a se indestuli simplu cu primirea operatului „comisiunei filologice din Sibiu” este o procedură foarte comodă înșe puțin aptă de a promova deslegarea ceștiunii. Ori ce societate de meseriași putea săvărși acest fapt cu aceeași emfasă și cu aceeași pompă, ca și Asociațiunea pentru literatura română.

Ceștiunea ortografiei, întocmai așa de arșendă că și mai înainte, dispăre apoi de la ordinea zilei și se ivesce earași înșe numai pentru un moment în anul 1865 la adunarea generală din Abrud. Societatea soră din Arad a invitat Asociațiunea la o conferința în cauza unității ortografiei. Adunarea generală, ce începuse încă de la Blaj a juca rolul unei comisiuni administrative a primit invitarea și a decis a amēna întrunirea acestei conferințe pre un an, „până când să se desbată în foile publice divergințele ortografice” ¹⁾. Acest an de amēnarea a fost cam lung, căci nici astăzi nu s'a mai sfărșit!

La anul 1872 Asociațiunea se lapadă odată pentru totdeauna de ceștiunea fatală a unității în ortografie prin marinosul conclud „a lăsa rezolvirea ei în dispoșiția societății academice din Bucuresci”!

Din aceste se vede, că Asociațiunea cu privire la ceștiunea ortografică nunumai că n'a esaminat o în mod sistematic și complet, pentru a dobândi criteriul adevērat, ci n'a contribuit într'un nimic la deslegarea ei.

6. Inițierea unei academii romane de drepturi.

„Dn. cons. aulic Iacob Bologa” zice procesul verbal al comitetului Asociațiunii ²⁾ „cerēnd cuvēntul cetesce următoarea propunere: Considerānd că absolută necesitate de a iniția în Monarchia austriacă una academie română de drepturi, s'a simșit de mult

¹⁾ Veși: Transilvania V. pag. 195.

²⁾ Veși: Transilvania III. pag. 110 § 43.

și se simte tot întins și tot mai tare de cătră toți românii din Monarchia aceasta și că prin urmare publica opiniune a românilor cere imperativ înființarea unei asemenea academii, ceea dar trebuie să se înființeze i mi iau voia a propune :

1. că comitetul asociațiunii transilvane mai înainte se recunoască și să enuncie prin conclud de absolut necesarie înființarea unei academii române de drepturi in Monarchia austriacă.

2. că comitetul acesta să se privească de chemat a lucra din toate puterile și pre toate căile legali spre înființarea zisei academii și a raporta la cea mai de aproape adunare generală a asociațiunii despre toți pașii sei făcuți in cauza aceasta și a cere de la a cea, fiind de lipsă incuviințarea lor și a celor ce va mai avè a face cupă a ceea etc"

Comitetul fără scrupuli a recunoscut „necesitatea“ de „absolută“, a elaborat un proiect pentru înființarea academiei române de drepturi, pe care l'a și așternut adunării generale cu următoarea comitivă: *)

„Să prezentează proiectul relativ la cesțiunea înființării academiei române de drepturi, o cesțiune de viață aceasta pentru națiunea română, care merită cel mai aprofundat studiu, cel mai mare zel, cel mai nobil și mai resoltvit spirit de săcrificare, condus de una insufletire și animare generală“.

„Spiritul nobil și resoltvit de sacrificare, insufletirea și animarea“ adunării generale de la Gherla au fost așa de mare încât „studiul aprofundat, cel merita cesțiunea“ a ramas cu totul la o parte și propunerea cu proiect cu tot s'a primit en bloc „intră vii aplause“.

Nime, și Asociațiunea noastră mai puțin ca ori și cine, nu va putea susține, că poporul român din monarchie, scăpât ieri alaltăieri de sub jugul iobăgimei, a trecut preste stadiul unei culturi elementare. Inainte de a. 1848 lipsind învățatori și institute de învățământ chiar inceputul unui progres in cultură a fost cu neputință. Dacă dar intreg progresul poporului român datează numai din acel timp, decând s'a ivit prima rază de libertate, de numai 29 ani, fost a posibilitatea fizică măcar a inainta in cultură in mod însemnat? Noi o știm cu toții și n'avem cauză să ne sfiim a o spune lumii, că astăzi poporul român din monarchie in partea cea mai mare nu știe scrie nici ceti. Cum de la un popor, lipsit de aceste cunoscințe clementare „s'a simțit de mult (?) și se simte tot întins și tot mai tare absoluta necesitate“ a unei aca-

demii de drepturi? Cum de „publica opiniune“ a Românilor cere „imperativ“ înființarea academiei? Se așteaptă și cu tot dreptul, ca poporul român se simtă mai înainte „absoluta necesitate“ a scolilor elementare și „publica opiniune“ a acestui popor să ceară in mod „imperativ“ înființarea și dotarea lor!

A inainta in cultură pre un popor lipsit de cunoscințele elementare prin academiile este o idee tocmai așa de nouă precum ar fi experimentul unui arhitect, care voiesce a așeza coperișul unei case in aer, pentru a zidi apoi zidurile, cari se spriginescă acel coperiș.

Comitetul a mers in entusiasmul seu și mai de parte ca domnul propunător și a declarat deadreptul cesțiunea înființării academiei de vitală, va se zică: aut — aut, sau înființăm academia de drepturi sau pere rasa romană din Austro-Ungaria! Deoarece însă starea actuală a Românilor nici pe departe nu ne iartă a recunoasce „absoluta necesitate“ a academiei de drepturi pentru present; deoarece in fața împrejurărilor de astazi trebuie tare se ne indoim despre soiul „publicei opiniuni“, ce pretinde înființarea ei; deoarece din contră suntem siliți a recunoasce, că pentru present academia română nu poate servi de un mijloc pentru inaintarea in cultură, cesțiunea înființării academiei române de drepturi perde ori ce însemnătate și „absoluta necesitate“ „publica opiniune“ și „cesțiunea vitală“ sunt frase goale, prea îndatinate la noi.

Însă ni se va responde, nu la present am cugețat noi ci la viitor, când Românii ajunși la o poziție mai favorabilă in stat vor lua parte la ocărnuirea statului, și vor fi reprezentați in corpurile legiuitoare, vor avè lipsă de bărbați de stat, diplomați amploiați etc. etc.

O poziție însemnată a unui popor in stat este condiționată prin inaintarea sa in cultură. Nu forța brută, nici frase goale ci o cultură trainică, dezvoltarea puterilor sale materiale și spirituale vor ridica și susține un popor la o poziție însemnată in stat. O cultură trainică însă numai atunci se crează, când poporul in dezvoltarea sa urmăresce legile naturii, și după ce a zidit fundamentul pune treptat peatră preste peatră la edificiul culturai sale. Precum acel arhitect care voiesce a așeza coperișul unei case fără fundament in aer, desconsideră legile naturii și nici când nu-și va vedea casa isprăvită, astfel și noi voind a înființa institute superioare, cari in stadiul actual de cultură, nu află sprigin in institutele inferioare neglitate, am desconsiderat legile naturii și

*) Veđi: Transilvania III p. 218.

ne lipsim de o cultură trainică. Deci Asociațiunea prin crearea fondului pentru academia română de drepturi, a intrat într'un cerc vițios, fiind însemnăta-tea pozițiunei, ce poporul român are se ocupe în stat condiționată prin o cultura trainică, ce-și va ști crea, ear existența institutelor superioare ce voim a înființa condiționată prin poziția însemnată, ce va ocupa odinioară poporul român în stat. Dacă Asociațiunea desconsideră legile naturale a le dezvoltării unui popor și astăzi, când poporul are mare lipsa de crearea fundamentului în cultura, dacă ea lucră la așezarea coperișului, este clar, că rezultatul pentru present și viitor nu poate fi altul, decât lipsa unei culturi trainice, care condiționează atât pozițiunea favorabilă în stat, cât și existența institutelor superioare. Puterea spirituală, morală și materială, ce se jertfesce astăzi pentru înființarea academiei române de drepturi se perde înzădar și este într'atât dăunoasă în cât nu se aplică la edificarea fundamentului în cultură.

Privind idea înființării unei academii chiar numai ca pretecest pentru crearea unui fond, care fără precisarea timpului îl v'or folosi odinioară următorii nostri, când le va veni mai bine, pentru institutetele mai înalte de instrucțiune, și atunci chiar trebuie să-i dăm idei atributul de nepractică. Poporul român de astăzi fără cultură și sêrac să se lipsească de instituțiunile, ce ar pute îmbunăți starea lui materială pentru ca se adune mijloace pentru poporul român în viitor, care pentru a avè lipsă de institute superioare trebuie se fie înaintat în cultură și prin urmare și mai bogat ca astăzi! Poporul român de astăzi se ducă lipsa școlilor populare, pentru ca poporul român în viitor să-și poată înființa academii!

Motivul, ce a împins adunarea generală de la Gherla la acest conclus neprecugetat și nepotrivit, n'a putut fi altul, decât numai nemărginita ambițiune a vedè pre Români astăzi încă, cel puțin încât privesce formele, pe un nivel egal cu celalte popoare civilizate, care lucră de sute de ani la edificiul culturai. Dacă conclusul ar fi remas neexecutat și ar fi servit ca multe altele numai de o podoabă a procesului verbal, n'ar merita nici o discuție. Inșè conclusului i a urmat îndată apelul la pungile deschise a le poporului și în buna credință, că scopul este folositor, poporul earăși a contribuit și a creat fondul academiei, care până la XIV adunare generală s'a urcat la suma de fl. 63,367. 98 cr. Continuând poporul a contribui la crearea de asemenea fonduri, de la cari nu vede nici un folos real, în curènd ne vom pomeni, că am perdut încrederea și cu ea speranța de a mai vede pre popor jertfind pentru scopuri adevèrat folositoare.

(Va urma.)

Eugen Brote.

DISCIPLINA ȘI DIDACTICA CA PĂRȚI ALE EDUCAȚIUNEI.

Dacă ar fi cu putință, ca individul, care este a se educa să se influințeze numai cu plan din partea educătorului și de ori ce altă înriurire fără de plan să poată fi scutit, atunci problema educațiunei ar fi cu mult mai ușoară. Cine poate feri inșè pre un copil de alte influințe străine? Copilul în lume trăiesce și vine în atingere cu oameni, cari nu toți sunt pedagogi; întempleră 'l aduce sub fel de fel de împrejurări. Deci fiindcă influințele din afară sunt foarte multe și varie și în cele mai multe casuri diametral opuse intențiunilor și planului, ce educătorul urmăresce, se ivesce necesitatea a delătura factorii, ce împedecă educațiunea și numai scutit fiind de influințele stricicioase a desvolta treptatu facultățile sufletesci și trupesci ale elevului. Problema educătorului este așa-dar duplă și adecă o parte negativă și una pozitivă. Partea negativă a educațiunei constă în delăturarea tuturor factorilor, ce înriuresc nefavorabil și împedecă educațiunea *) Partea aceasta a educațiunei se numesce și disciplină sau guvernare. Ea este fundamentul solid, pe care se clădesce cu siguranță partea cealaltă pozitivă, care este învățămèntul (didactica). Impărțirea aceasta se basează atât pre etică, cât și pre psihologie. Ea se face numai în teorie, căci în pracsă ambe părțile nu se pot desface una de alta; nu se poate zice adecă, până aici am guvernat pre elev, ear de aici încolo am numai să 'l învăț. Educațiunea teoretică dar se imparte în douè părți avènd fiecare parte unele norme ficsate prin știința pedagogică.

Deosebirea principală între guvernare (partea negativă a educațiunei) și între didactică (partea pozitivă) sau educațiunea în înfeles propriu este după Herbart aceea, că guvernarea grijesce de present, ear didactica grijesce de viitor.

Adevèrat, că guvernarea constă în reținerea elevului dela oare care nerèndueală prin oprire sau poruncă și privesce mai mult presentul, ear învățămèntul privesce mai ales viitorul, cu toate acestea defini-

*) Nomenclatura de educațiune negativă nu este dată cu privire la educător, căci el și la delăturarea influințelor rele asupra elevului este pozitiv, adecă conlucră prin anumite regule disciplinare; negativă se numesce educațiunea aci numai încât privesce obiectul educațiunei — pre elev. Nezuind educătorul a feri pre elev de „înveful ren“ nu adaugă nimic la educațiunea lui. Ferirea aceasta este totuși de însemnătate în educațiune, căci pre aceasta nu o dificultează și nu o face poate imposibilă.

țiunea educațiunii negative nu este deplin' exactă, căci ce altceva este în sine viitorul, decât unu present continuu ; afară de aceea guvernarea ca atare nu privesce numai presentul, ci are un scop pedagogic ; după cum am atins mai înainte, guvernarea are să pregatească terenul în educațiune pentru o lucrare mai departe.

Să privim un copil dela timpul, în care devine capabil pentru educațiune. Educațiunea în anii cei d'ântei constă în guvernare. La început copilul are tot atâta de puțină cunoștință despre ceea ce este bun sau reu, ca și despre obiectele materiale, ba încă cu mult mai puțină, pentru că acestea sunt concrete și impresionează imediat asupra simțurilor lui, pecând cele d'ântei sunt niște judecăți morale, la cari numai mai târziu ajunge omul. Ce urmează de aici ? Urmează, că până când copilul se ridică la judecata morală, ca să poată el zice în sine : „aceasta este bine, aceasta este reu,“ să se suplinească lipsa de judecată morală a elevului prin alte mijloace. Dar și pentru ca copilul să nu strice oamenilor din prejur, să nu devină supărăcios pentru present, după cum zice Herbart, și mai cu samă, ca el să nu se dedea la facerea de reu, trebuie deținut la lucrul bun. Motivul din urmă este de foarte mare importanță pentru educațiune ; căci dacă lăsăm pre copil să se dedea reu, dădarea capătă o putere atât de mare asupra lui, încât schimbarea spre bine a acestei stări, consolidate în el ca și în o a doua natură, devine foarte grea, ba poate imposibilă pentru educator. Prin ce se indeplinește lacuna provenită din lipsa judecății morale a copilului ? Prin guvernare sau disciplină.

a) *Disciplina.*

Copilul încă nu are voință. El se decide spre o faptă în urma unei poște sau dorințe. Poștele sau dorințele și au originea în ideile despre lucruri, cari nu sau prelucrat destul în minte spre a produce judecăți clare și drepte ; de aceea și dorințele și poștele copilului sunt foarte bizare

Copilul nu are voință rea, căci reul presupune o intențiune rea ; de aceea este greșit zis despre unii copii, că sunt rei, căci ei încă nu au voință. Stoy gresesc când aseamănă preceptele disciplinare cu niște legi polițienesci, pentru că poliția pedepsește „culpa dolosa“ nu așa pedagogul !

Adeverat și poliția și pedagogul guvernează ; înse unele trebuie să fie mijloacele de guvernare la cea d'ântei și altele la cel din urmă. În guvernare educatorul să se ferească de o stricteță prea mare, căci ea are consecințe rele pentru caracterul și întreaga viață a elevului. Copilul tractat cu prea mare stricteță privesc starea aceasta de o sarcină de care

încearcă a scăpa cât mai curând. Indată ce s'a emancipat, cade foarte ușor în extreme, trecând toate marginile iertate ; Copilul tractat cu prea mare stricteță speculează neîncetat după mijloace înșelătoare ; căci vădându-și toate dorințele sale înădușite, el se încearcă a și le iudestuli pre căi oprite ; ca să scape de pedeapsa, ce 'l asteaptă, și ia refugiul la minciună ; aceste fără indoială au urmări foarte rele pentru caracterul copilului. Dacă educatorul a fost prea riguros, devine rigurositatea în educațiune atât pentru elev, cât și pentru educator o necesitate tot mai mare ; căci cu cât elevul înaintează în etate, cu atât dorințele și poștele lui cresc pe de o parte și autoritatea educatorului scade pre de alta, și trebuie ajutată prin asprime tot mai mare ; de aceea educatorul să fie cu cea mai mare economie la întrebuițarea mijloacelor disciplinare ; asprimea să nu o potențeze prea tare, ca ea să nu devină o sarcină atât pentru elev, cât și pentru educator.

Guvernarea trebuie să încete îndată ce caracterul elevului s'a consolidat, ca nu la din contră elevii să ajungă la credință, că ei sunt pentru regule, nu regulele pentru dênșii ; să uite, că ei au voie liberă și că nu sunt numai niște mașine, ce se mișcă din afară. Sub o disciplină prea aspră devine elevul fără încredere în sine, neînțreprindător, neinventios, indiferent și retras.

Disciplina să nu se întrerupă. Elevul lăsat de sub inspecțiune în grija sa proprieă numai o zi, apucă foarte ușor pre căi rele. De aci se arată necesitatea de a lucra educatorul în conștielegere cu părinții elevului, ca nu ce unul direge, celalalt să strice.

Prin ce se guvernează copilul ?

1. Prin autoritate. Când omul ajunge la o judecată despre meritul lucrurilor, când voința se consolidează într'un caracter firm, atunci omul sieși și este o autoritate ; el ascultă de sine, de vocea conștiinței sale. Până să ajungă însă la o consolidare a caracterului, până când i lipsesc așadar autoritatea internă, lipsa ei trebuie indeplinită prin o autoritate externă. Pentru copil toți oamenii mai înaintați în etate din jurul seu — sunt autorități. După cum sunt aceste autorități bune sau rele, și influințele asupra copilului vor fi bune sau rele. În sensul acesta devine societatea omenească întreagă și cu deosebire familia un institut de creștere. Dar fiindcă vorbim despre pedagogi, așa dar despre aceia, cari anumit sunt chemați a educa, se va privi aici mai de aproape autoritatea, care trebuie să o aibă pedagogul.

Autoritatea în înțeles pedagogic stă în o covâr-

șire a spiritului și a voinței. Ea este neapărat de lipsă pentru un educator; lipsa ei face imposibilă educațiunea.

Pentru a posedea pedagogul puterea aceasta a educațiunii negative se cere dela el multe alte însușiri, se cere dela el o superioritate intelectuală cu deosebire în cunoștința obiectelor de învățământ. Educatorul trebuie să pozează însuși, ceea ce voiesce a da altora; mai departe se cere a avea o îndemănare atât în cugetarea cât și în lucrarea sa din afară; nu mai puțin se recere a avea o rutină pedagogică, după care știe să tracteze cu fiecare elev amăsurat individualității lui.

Lângă acestea contribuie și alte multe însușiri esențiale d. e. un exterior plăcut, înbrăcămintă corespunzătoare (nu lucuroasă), o voce sonoră. etc.

Lipsa acestor însușiri detrage din autoritatea învățătorilor. La o roată, care scârție, lipsesce de bună seamă o peană, este un proverb spaniol, care se poate aplica și aci.

Autoritatea singură nu este de ajuns spre guvernare. Educatorul să nu se ridice prea tare preste elev, nici să întrebuițeze autoritatea sa spre scopuri egoistice. Mijlocul, prin care își regulează educatorul autoritatea sa este iubirea. Iubire se cere dela educator în aceea măsură ca și autoritate.

Iubirea trebuie să fie reciprocă; educatorul să iubească pe copiii și aceasta o arată el atunci, când se coboară, așa zicând, în simțirile elevului și-i descopere, că el voiesce ai arăta calea prin carea să se ridice și el la aceea autoritate, la care stă educatorul, pe de altă parte și elevul să iubească pe educatorul său.

Dacă iovățătorul este autoritate pentru elev, iubirea de felul din urmă este o consecință; căci copilul nu dorește alta mai mult, decât a se urca și el la autoritatea, la care stă educatorul. Autoritatea educatorului devine astfel pentru elev un obiect al iubirii.

Precum autoritatea pedagogică nu are să conștie în o stricteță impunătoare sau serioasă fără margini, întocmai și iubirea să nu fie fără margini, ci amândouă să se modereze înprumutată; autoritatea învățătorului să nu purceadă din egoism, sau din mândrie, căci astfel de autoritate lucrează în contra iubirii —; nici iubirea să nu degenereze în slăbiciune, ci trebuie se purceadă numai din o nizuință a învățătorului de a se apropia de elev, spre al atrage către sine; autoritatea falsă înstrăinează și iubirea prea mare face pe elev prea încreșut. În cazul din urmă elevul și permite feliurite abateri.

Pe cât de ușor este pentru educator a și câștiga autoritatea și iubirea înainte elevului pe atât de ușor este a le perde. Ușor ale castiga, pentru că cine nu știe cât de inferiori și neajutorați se simt copiii pre lângă cei crescuți.

Tot așa ușor este a și perde autoritatea: prin descoperirea unei mici slăbiciuni, prin o purtare fără tact, prin asprime prea mare, descoperirea de mânie, ură, și poate plăcerea de a pedepsi; căci impresiunile și susceptibilitatea copilului fraget sunt foarte mari; toate și află un reflex în inima copilului. Autoritate și iubire trebuie să intrunească educatorul, căci altcum nu va putea manține disciplina, nici a educa. Ascultarea razimată pe autoritate și iubire se deosebesce foarte mult de ascultarea de frică sau din alte motive.

Autoritatea și iubirea, ce se cere dela educator trebuie să fie autoritate și iubire părințească. Părinții după pozițiunea și însușirile, ce le au față de copiii lor, sunt cei întâiu chieși a educa și în special a indeplini educațiunea negativă; pentru aceea fericiți sunt acei copii, cari au simțit severitatea tatei și au gustat iubirea mamei. Părinții însă nu se pot ocupa numai cu educațiunea copiilor lor; căci sunt impedești prin multe alte lucruri trebuincioase pentru familie; ei transpun sarcin'a aceasta pre alții. Se cere deci dela cei ce primesc asupra lor datorințele părinților să și intrunească însușirile părinților, se intrunească adecă autoritatea tatei și iubirea mamei.

(Va urma).

Dr. II. Pușcariu.

NOTITE.

Aparat pentru studiarea raportului între corp și spirit. *) Dar îndată ce obiectul supus observării începe ași perde conștiința de sine, trecând din stadiul deștept în stadiul adormirii, fluiditatea se urcă în țeve foarte repede. Cu fiecare pulsare cresce columna de fluiditate, până ce în sfârșit umple țevea întreagă. Continuând pulsările apa nu va mai avea loc în țeve, ci va trebui să picure afară. Acest experiment ne arată că, volumul brațului ce se află în aparat s'a mărit. Creșterea aceasta repede a volumului nu poate veni din altceva, decât din intrarea de sânge nou în braț. Și earăși cuantitatea sângelui ce a intrat în braț nu s'a putut forma deodată, în momentul adormirii, ci ea trebuie să fie fost deja de mainainte în trup.

*) Vezi Nr. 12.

Unde a fost dară sângele acesta mai înainte? Dela cine la imprumutat brațul? Se consultăm experimentul. Dacă apropiem de obrazul celui adormit o lumină aprinsă, sau dacă îl gădlim cu o peană pe la nas, sau dacă facem vr'o mișcare sgomotoasă, o parte din sânge easă earăși din brațul în care se afla până aci. Aceasta se arată prin scăderea columnei de fluiditate din țeve. Pe cât timp obiectul de experimentare se află în somnul cel mai adănc și columna de fluiditate este mai mare, cu cât adormitul se apropie apoi de stadiul de deșteptare, cu atât ea scade mereu. În momentul deșteptării columna se află earăși la gradul inferior, la care se afla înainte de adormire. Precum s'a indicat prin scăderea columnei din țeve influința luminei aprinse, a sgomotului, a gădilitului asupra celui adormit așa aparatul ne indică și visurile lui, cari se manifestează prin schimbarea feței, prin vorbire în somn etc. Fiind spiritul deștept ocupat cu resolvirea unei probleme care l'ține în încordare, columna de fluiditate scade, pe cât timp ține ocupațiunea spirituală și se urcă earăși după terminarea încordării. Pe timpul cugetării și încordării spirituale a eșit dară sângele din brațe și extremități, preste tot din toate părțile inferioare ale trupului și s'a condus la organul cugetării și al conștiinței de sine, adecă la creeri. Orice act de cugetare, orice afecțiune a simțurilor atrage o cantitate oarecare de sânge la creeri. De aceea când suntem ocupați cu resolvirea unei probleme grele spirituale ni se inferbentă fruntea și ni se roșese fața.

Creerii consumă lucrând o parte din puterea lor, și pentru continuarea lucrării este de lipsă a restului puterea întrebuințată prin un concurs mai mare de sânge, din care toate organele trupului se nutresc.

În somnul cel mai adănc easă și cantitatea cea mai mare de sânge din creeri. Pentru aceea nici nu visăm când dormim bine, căci la vis, care este și el un act de cugetare, se recere o cantitate oarecare de sânge, care lipsese atunci din creeri. Aficiând simțurile celui adormit prin gădilire, lumină, sgomot etc. intră, după cum ne arată scăderea columnei din țeve, sânge în creeri, însă nu atât cât este de lipsă pentru un act de cugetare clară, ci numai cât poate produce o cugetare obscură. Visul incopciându-se de aficierea simțurilor nu poate ajunge la un act de cugetare clară de aceea deschiderea unei uși etc. i se pare a fi o lovitură de tun sau de trănnet. Treziți fiind pe neașteptate din somn, ne spăriem, căci neavând încă deplină putere asupra cugetelor noastre, nu putem judeca îndată clar și esact; trebuie să treacă oarecâteva momente până ce a intrat atâta sânge în creeri, cât trebuie pentru a produce o cugetare clară.

Sângele de lipsă se comunică creerilor cari lucră prin un aparat complicat și ingenios. Dela toate organele, cari sunt în activitate, merg nervi până la centrul vasomotric, adecă la sistemul nervilor (simpatici) ce sunt situați întră creeri și meduva spinărei, anunțiând acolo trebuința lor de sânge. Prin combinațiuni cu alti nervi apoi, împărțirea sângelui se regulează așa ca fiecare organ, care lucră, să-și capete cantitatea de sânge de care are lipsă.

Experimentele făcute cu acest aparat încă nu sunt prea numeroase, pentru aceea până acum nici nu eartă a face conclusiuni de vr'o însemnătate deosebită, și cele făcute deja pot să fie reu întrepertate. Prin observări și esprimele mai numeroase și prin perfecționarea aparatului însă, chiar pe basa celor deja esperiate, suntem îndreptățiți a aștepta dela întrebuințarea lui clarificarea multor fenomene ale vieții spirituale, pre cari astăzi nu le putem înțelege

CORESPONDINȚĂ

Dlui P. B. în M. Teori'a despre originea speciilor prin selecțiunea naturală, dezvoltată în mod științific de celebrul naturalist Ch. Darwin, nu are numai un interes științific, ci este și de mare însemnătate practică. Agricultorul, pomologul, floristul etc, au aplicat principiile acelei teorii așa zicend fără a le cunoaște și înainte de a fi ele dezvoltate și întemeiate în mod științific. Rezultatele câștigate în această direcțiune sunt fără îndoială foarte însemnate. Să ne aducem numai aminte de diferitele forme de varză, de cerealii, de rose d. e. cari toate s'au derivat din o formă primitivă, simplă. Toate plantele și așa și acele despre cari faci D-Ta amintire, au însușirea de a varia în mai mic sau mai mare grad. Variabilitatea aceasta poate privi mărimea, frumseța și bunătatea fructelor, culoarea, frumseța forma și mirosul florilor, modul de creștere al cotorului sau trunchiului s. a. Aceste varietăți omul nu le poate produce după voia și planul seu, dar el le poate ficsa fiind ele odată date în natură. Aflând adecă cultivătorul între indiviții unei specii unul sau mai mulți indiviți, cari escelează prin vr'o însușire recomandabilă, el va griji cu deosebire de acesti indiviți, va culege semință lor, o va semena apoi deosebit de altele și din plantele resărite va alege earăși la timpul seu pentru semință pre acele, cari sunt mai bine dezvoltate și cari au însușirile ce dorim ale conșerva, în mesură mai mare. Continuând astfel, după vr'o cațiva ani vom ajunge a avé o varietate nouă de legumă, de flori etc. care se deosebesce foarte mult de forma primitivă. Unde—ca d. e. la florile pline — nu se produce semință sau unde din semință nu resar plante cu însușirile dorite acolo putem ficsa varietatea nouă prin sădirea de surcei, butași, prinoculare, altuire etc. prin cari se asigură și mai mai bine rezultatul culturai, căci multe varietăți cultivate din semință au inclinarea de a se întoarce după o generațiune sau două earăși la forma primitivă.

Detailuri și esemple mai multe poți afla în opul: „Das Variiren der Thiere und Pflanzen im Zustand der Domestication“ de Ch. Darwin, traducerea germăună de V. Carus.